

A.W.N. Docters van Leeuwen was achtereenvolgens als plaatsvervangend directeur-generaal openbare orde en veiligheid, hoofd van de Binnenlandse Veiligheidsdienst en voorzitter van het college van procureurs-generaal, betrokken bij de ontwikkeling van het politie- en justitiebestel. Hij was door de regering en de parlementaire enquêtecommissie aangewezen als coördinator tussen hen en de politieke en justitiële organen.

Kort voor zijn dood, in het najaar van 1997, maakte Maarten van Traa een afspraak met mij. Het is er niet meer van gekomen, een noodlottig verkeersongeval rukte hem van ons weg. Hij bleek die afspraak ook met anderen gemaakt te hebben en van hen hoorde ik dat het Maarten van Traa somber te moede was. Zo zou hij de indruk hebben dat ongeoorloofde methoden toch weer de kop opstaken. Ikzelf was toen wat optimistischer dan ik nu ben. Verhelen wil ik niet dat mijn versombering iets met mijn persoonlijke situatie te maken heeft, i.c. die van een op staande voet ontslagen ambtenaar, die niet de kans heeft gekregen op wederhoor. Dat maakt me partij en ook maakt me dat partijdig.

Wat kan ik geven die partijdigheid nog met vrucht over de parlementaire enquête opsporingsmethoden zeggen? In de eerste plaats wil ik toch naar voren brengen dat er voorzover ik heb kunnen nagaan, wel degelijk iets bereikt is. Het belangrijkste vind ik dat op veel plaatsen bij de politie, bij het Openbaar Ministerie en bij de zittende magistratuur het besef is doorgedrongen, dat in de strijd tegen de georganiseerde misdaad niet alles geoorloofd is, dat wat er geoorloofd is goed gerapporteerd en verantwoord moet worden en dat er nogal wat organisato-

rische en personele maatregelen nodig zijn om de bijzondere opsporing niet in zijn tegendeel te doen verkeren. Ook het totstandkomen van meer toegesneden wetgeving acht ik een belangrijk winstpunt.

Dit alles – zo vermoed ik – zou Maarten van Traa me, zij het niet dan na een indringende discussie, wel toegeven. Evenwel, ik vrees dat zijn wedervraag zou zijn: 'Maar denk je dan dat het mes er diep genoeg in gegaan is en dat er echt iets blijvend is veranderd?' Een positief antwoord daarop valt me veel zwaarder. Immers, als we naar de verhoudingen tussen politie en Openbaar Ministerie kijken, dan kan ik niet tot de conclusie komen dat er iets wezenlijks is verbeterd. Niet dat er niets is verbeterd, maar ik vrees dat beide partijen nog altijd niet goed kunnen aangeven, wanneer de interactie tussen hen het predikaat 'goed' mag hebben. Ook heb ik grote verbeterprojecten op het gebied van de onderzoekskwaliteit niet van de grond zien komen (kleine overigens wel).

Gaat het rapporteren beter? Van de politie aan het OM, van het OM aan de minister van Justitie van de minister van Justitie aan de Tweede Kamer? Hier ben ik partij, dus zeg ik er maar niets over. Overi-

gens maakt de Kamer in diverse affaires zelf ook bepaald niet duidelijk dat men heldere eenduidige rapportage op prijs stelt, met Srebrenica als akeligste voorbeeld.

Is er dan uitzicht op het verbeteren van het institutionele kader? Er komt meer centralisme, een superbeheerder van de politie en de stammenstrijd is weer fel opgelaaid. En o ja, de georganiseerde misdaad? Hoe gaat het daar eigenlijk mee? Hoewel het nu beter lukt grote zaken aan te brengen en ook tot veroordelingen te komen, is het toch niet zo dat iets er maar op wijst dat dit soort lieden Nederland een onprettig land beginnen te vinden, waar je maar beter geen zaken kan doen. Op veel bestaat nog geen zicht; met name niet op de corrumperende werking die van de georganiseerde misdaad uitgaat. Van opsporing en vervolging van corruptie blijkt heel weinig tot niets. Dat is, gelet op de ervaring in het buitenland, uiterst zorgelijk. Nog zorgelijker is dat niemand zich daarover zorgen maakt.

Wat ligt hieronder? Ten eerste de conclusie dat een kortdurende explosieve inspanning zoals een enquête, qua resultaat (dat er wel is) toch niet in verhouding staat tot de aldus verbruikte energie. Taaie volharding, vastbesloten vasthouden van een koers, biedt meer perspectief. Maar dat vereist eenheid, institutionele eenheid. Dit laatste mag er niet komen in Nederland. Er mag niet een *home-office*-achtig ministerie komen. Er mag ook geen eenduidige bevelshuishouding voor de politie komen en het rapport-Donner, over verbetering van het om, mag in zijn es-

sentie niet worden uitgevoerd. Het parlement heeft de teugels strak aangetrokken in plaats van hen, zoals commissie-Donner beoogde, iets te laten vieren. Dat zal de positie van het om in het land en dus het gezag over de politie in het land verzwakken. Naar ik zelf – let op ik word even partijdig – heb moeten ervaren, wordt er niet voor de waarheid gekozen als macht in het geding lijkt. Welnu macht is in het politie- en justitiebestel steeds in het geding.

De institutionele strijd van allen tegen allen krijgt onvermijdelijk prioriteit boven ingrepen die die strijd zouden beëindigen. Daaruit kan niet blijvend iets goeds voortkomen, maar deze doos van Pandora, die het politie- en justitiebestel is, kan wel nog veel kwaads voortbrengen. Steeds als we hem open doen en erin kijken, zal ons het verbazen dat we zoveel ongerechtigheid aantreffen. We zullen elkaar aanstoten en verontwaardigd zijn. Dan doen we iets en vervolgens gaat de doos weer dicht. De tijd voor institutionele hervormingen op het gebied van politie en justitie is nog niet rijp. Kennelijk weegt het dreigende machtsverlies niet op tegen de voordelen van een beter en zuiverder functioneren van de betrokken organen. We moeten het hebben van kleine – wellicht te kleine – stappen. Te klein in het licht van de problemen die beteugeld moeten worden, i.c. de opzwellende, corrumperende misdaad. Het geheel overziende is er maar één – onaangename – slotconclusie. Dit was geen epiloog, dit is een: wordt vervolgd.